

Samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser

Kilde: Rigsadvokatmeddelelsen

Emner: liv og legeme;legemsindgreb;forurettede og vidner;Vidneforklaringer;

Offentlig Tilgængelig: Ja

Dato: 10.5.2019

Status: Gældende

Udskrevet: 18.11.2019

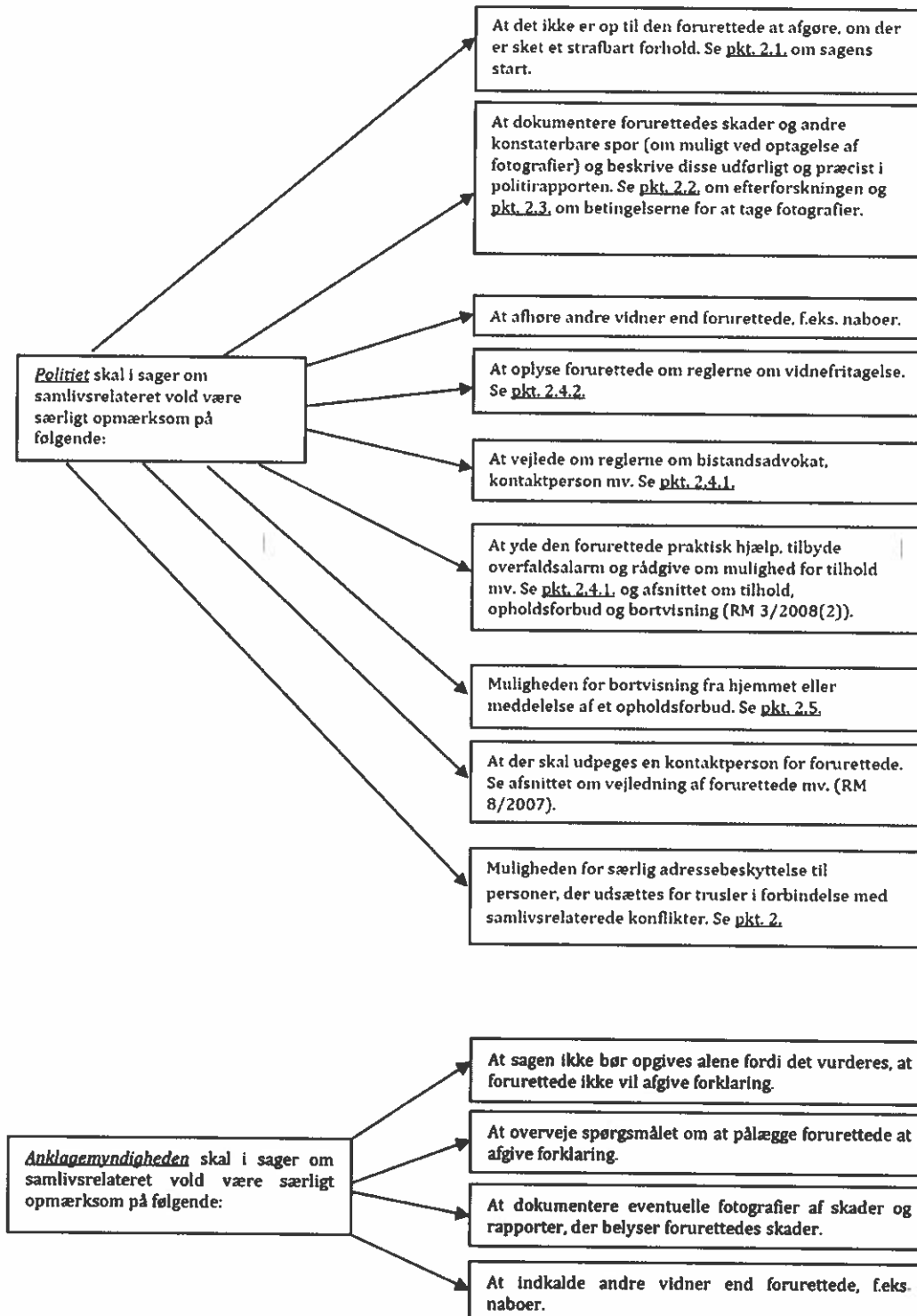
Indholdsfortegnelse

1. Overblik og tjekliste	2
2. Politiets efterforskning og sagsbehandling	3
2.1. Sagens start	3
2.1.1. Forhold, som kommer til politiets kendskab ved anmeldelse om voldsomme stridigheder i hjemmet	3
2.1.2. Forhold, som anmeldes til politiet	4
2.2. Generelt om efterforskningen	4
2.3. Optagelse af fotografier af forurettedes skader	5
2.4. Vejledning af forurettede	6
2.4.1. Støtte og bistand til forurettede	6
2.4.2. Vidnefritagelse	7
2.5. Foranstaltninger over for truende eller voldelige personer	8
2.6. Underretning af andre myndigheder	8
2.7. Sagsbehandlingstid	9
3. Forberedelse	10
3.1. Tiltalerejsning	10
3.2. Hovedforhandling	10
3.2.1. Vidnepålæg mv.	10
4. Jura	13
5. Straf og andre retsfølger	13
6. Efter dom	13
6.1. Domme til Vidensbasen	13
7. Love og forarbejder	13

Samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser

Revideret 10. maj 2019

1. Overblik og tjekliste

2. Politiets efterforskning og sagsbehandling

2.1. Sagens start

I sager om samlivsrelateret vold mv. kan det være vanskeligt for den forurettede at indgive politianmeldelse mod en person, som forurettede har eller har haft en tættere følelsesmæssig relation til. Den forurettede kan også være underkuet, bange eller afhængig af den anden part og tør måske ikke indgive en anmeldelse. Hensynet til fælles børn kan også medføre, at forurettede tøver med at anmelde vold eller lignende begået af den anden forælder.

Derfor er det ikke op til den forurettede at afgøre, om der skal gribes ind over for personfarlig kriminalitet. Politiet skal altså være særlig opmærksom på at undersøge tilfælde, hvor der kan være udøvet personfarlig kriminalitet i samlivsrelationer.

2.1.1. Forhold, som kommer til politiets kendskab ved anmeldelse om voldsomme stridigheder i hjemmet

Når politiet bliver tilkaldt i anledning af voldsomme stridigheder mellem parterne i et parforhold, er den første opgave at standse eventuelle håndgribeligheder og yde hjælp, hvis nogen er skadet. Først derefter kan politiet søge at skabe et overblik over, hvad der er sket på stedet.

Politiet optræder i disse situationer både som mægler mellem parterne og som retshåndhævende myndighed. Selv om der foreligger en formodning om strafbart forhold, skal det ved politiets indgriben også sikres, at politiet ikke optræder på en måde, der er egnet til at optrappe en konflikt mellem parterne.

Hvis det er åbenbart, at den ene af parterne har været udsat for et overgreb begået af den anden – f.eks. fordi denne har friske skader – skal sagen fra starten behandles som en straffesag.

Det indebærer, at politiet på stedet skal begynde en efterforskning i sagen og bl.a. foretage en indledende afhøring af forurettede og sigtede. Parterne må ikke kunne overhøre hinandens forklaringer.

Hvis det i øvrigt må formodes, at der er begået strafbart overgreb i forbindelse med stridighederne, skal dette belyses nærmere ved samtale i enerum med hver af parterne. Hvis samtalerne giver et sikkert grundlag for at antage, at der er begået f.eks. vold, skal der tages skridt til at indlede en egentlig efterforskning i sagen, herunder ved afhøring af sigtede og forurettede.

Reglerne om vidnefritagelse skal iagttages, jf. nedenfor pkt. 2.4.2.

2.1.2. Forhold, som anmeldes til politiet

Politiet har pligt til at indlede efterforskning, hvis der indgives en anmeldelse – når der er en rimelig formodning om, at et strafbart forhold er begået.

Det gælder også anmeldelser om samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser, uanset om anmeldelsen indgives af den forurettede part eller af andre.

Ved anmeldelser om samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser skal der derfor iværksættes en nærmere undersøgelse, herunder ved at der snarest foretages afhøring af anmelderen.

Politiet må altså ikke henvise den forurettede til at tænke over anmeldelsen og vende tilbage senere, selv om den forurettede i nogle tilfælde kan fortryde anmeldelsen.

Hvis anmeldelsen indgives af andre – f.eks. familiemedlemmer – skal anmeldelsen også føre til undersøgelser, selv om den forurettede ved tidligere lejligheder ikke har villet bidrage til oplysning af sagen.

Efterforskning skal naturligvis ikke iværksættes, hvis der ikke er en rimelig formodning om, at et strafbart forhold er begået. Herunder falder bl.a. tilfælde, hvor der er tale om helt bagatelagtige forhold, der ikke er omfattet af straffelovens bestemmelser om vold, eller hvor omstændighederne klart viser, at anmeldelsen må anses for grundløs.

2.2. Generelt om efterforskningen

Efterforskningen af sager om samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser sker på samme måde som i andre sager om personfarlig kriminalitet. Politiet skal dog udvise særlig omhu for ikke yderligere at forværre forurettedes forhold. Det er vigtigt, at politiet etablerer en god og tryghedsskabende kommunikation med de implicerede parter, herunder ikke mindst med den forurettede.

Det sker, at den forurettede fra starten tilkendegiver ikke at ville medvirke ved den videre efterforskning af sagen eller tidligt under efterforskningen fortryder en indgivet anmeldelse.

I sager om samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser er det derfor af særlig betydning, at politiet dokumenterer forurettedes skader og andre objektivt konstaterbare spor om muligt ved at optage fotografier, og ved at beskrive dem udførligt og præcist i politirapporten.

Er der kun tale om overfladiske skrammer, der ikke kræver lægebehandling, er det ofte tilstrækkeligt at belyse skaderne ved beskrivelse i politirapporten eventuelt suppleret med optagelse af fotografier.

Hvis der er behov for behandling, skal politiet hjælpe forurettede med at komme under behandling hos en læge. Politiet skal i den forbindelse opfordre forurettede til at give sit samtykke til, at politiet indhenter politiattest om skaderne. Der skal som udgangspunkt i disse tilfælde optages fotografier af skaderne, jf. pkt. 2.3. nedenfor.

I sager om voldtægt efter straffelovens § 216 skal der iværksættes lægeundersøgelse, hvis forurettede samtykker. Samtykket skal så vidt muligt være skriftligt, jf. retsplejelovens § 792 d, stk. 1. Se pkt. 2.3.

2.3. Optagelse af fotografier af forurettedes skader

Fotografering af forurettedes skader kan ske efter reglerne i retsplejelovens kapitel 72 om legemsindgreb. Betingelserne for at foretage legemsindgreb over for en person, der ikke er sigtet, er fastsat i retsplejelovens § 792 d.

- Hvis forurettede meddeler samtykke til fotografering, kan der optages fotografier af legemet – både af hovedet og af den øvrige del af den afklædte krop. Samtykket skal så vidt muligt være skriftligt. Disse tilfælde er således ikke omfattet af reglerne i kapitel 72, jf. herved § 792 d, stk. 1, 1. og 2. pkt.
- Hvis forurettede ikke meddeler samtykke til fotografering, kan der kun foretages fotografering, der ikke kræver afklædning, jf. retsplejelovens § 792 d, stk. 2. Herudover gælder følgende betingelser:
 - at efterforskningen vedrører en lovovertrædelse, der efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover, jf. § 792 d, stk. 2, nr. 1, og
 - at indgrebet må antages at være af afgørende betydning for efterforskningen, jf. § 792 d, stk. 2, nr. 2.

Kravet om en strafferamme på 1 år og 6 måneder er opfyldt i sager om vold efter straffelovens §§ 244–246 og sager om voldtægt efter straffelovens § 216. Kravet om, at indgrebet skal være af afgørende betydning for efterforskningen, vil normalt være opfyldt, hvis forurettede ikke vil bidrage til sagens opklaring, og hvis anden efterforskning ikke kan sikre de fornødne beviser i sagen.

Kompetencen til at træffe bestemmelse om fotografering af en ikke sigtet, der ikke meddeler samtykke, henhører under retten, jf. § 792 d, stk. 3, jf. § 792 c, stk. 2. Der er dog adgang for politiet til at træffe beslutning om indgrebet i tilfælde af ”periculum in mora”. I de sidstnævnte tilfælde skal indgrebet forelægges for retten snarest muligt og inden 24 timer, medmindre der efter indgrebet meddeles skriftligt samtykke hertil, jf. § 792 d, stk. 3, jf. § 792 c, stk. 3.

Indgrebet kan om fornødent gennemføres ved direkte tvang. Gennemførelsen kan dog også ske under anvendelse af vidnetvangsreglerne i retsplejelovens § 178.

Hvis forurettede meget klart og med fast overbevisning nægter at ville medvirke ved en fotografering af skaderne, og der ikke er tale om mere alvorlig vold, bør fotografering dog som udgangspunkt ikke søges gennemført ved tvang.

Der skal i stedet i disse tilfælde gives forurettede vejledning om muligheden for at rette henvendelse til politiet på ny, eventuelt således at den forurettede får oplyst navn og telefonnummer på en polititjenestemand, som kan modtage henvendelser i sagen, hvis forurettede skifter holdning.

2.4. Vejledning af forurettede

2.4.1. Støtte og bistand til forurettede

Forurettede skal hurtigst muligt, når der er indledt efterforskning, vejledes om reglerne om:

- Beskikkelse af bistandsadvokat.
- Adgangen til at få påkendt erstatningskrav mv. under straffesagen.
- Muligheden for at få erstatning og godtgørelse fra staten efter lov om erstatning til ofre for forbrydelser.
- Muligheden for at få støtte ved en offerrådgivning. Politiets folder til ofre for forbrydelser udleveres i forbindelse med vejledningen af forurettede.
- Vidnefritagelse.

Se retningslinjerne for vejledning af forurettede i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Forurettede – vejledning af forurettede mv., pkt. 2.1.

Herudover skal der udpeges en kontaktperson for forurettede. Se Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Forurettede – vejledning af forurettede mv., pkt. 2.2.

Ved kontakten med forurettede skal politiet være opmærksom på, at forurettede befinder sig i en sårbar situation, og at det kan være svært for forurettede at handle aktivt for at ændre på den. Samtidig kan forurettede have en tendens til at bagatellisere problemerne, da vold kan flytte personlige grænser og dermed gøre det svært for den forurettede at vurdere, om der er tale om vold. Det er i disse situationer særligt vigtigt, at politiet viser forståelse for situationen, understreger alvoren i det passerede og optræder som en støtte for forurettede.

Politiet kan endvidere yde praktisk hjælp til forurettede ved f.eks. at tilbyde at køre forurettede til familie/venner, et krisecenter eller lignende.

Politiet skal endvidere vejlede forurettede om reglerne om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, når der er anledning til det. Der henvises til Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Tilhold, opholdsforbud og bortvisning.

Herudover skal politiet overveje, om forurettede skal tilbydes særlige beskyttelsesforanstaltninger, herunder om der skal udleveres en overfaldsalarmer til forurettede. Der henvises i den forbindelse til Justitsministeriets cirkulæreskrivelse nr. 9250 af 18. februar 2003 om en landsdækkende ordning vedrørende tilbud om overfaldsalarmer til voldramte kvinder mv.

Hvis forurettede ikke umiddelbart ønsker at tage imod hjælp, skal forurettede vejledes om muligheden for senere at få hjælp. Herunder skal forurettede vejledes om muligheden for at rette henvendelse til offerrådgivningen eller til en navngiven person hos politiet.

Henvender forurettede sig ikke efterfølgende af sig selv, kan politiet tage kontakt til forurettede og vejlede pågældende yderligere, hvis der er behov herfor, ligesom politiet kan forklare forurettede, hvilken støtte politiet kan yde under sagens behandling.

Politiet skal i forbindelse med behandlingen af sager om æresrelaterede eller samlivsrelaterede konflikter – som en del af vurderingen af behovet for eventuelle beskyttelsesforanstaltninger – overveje spørgsmålet om anvendelse af særlig adressebeskyttelse, jf. CPR-lovens § 6, stk. 6. Efter denne bestemmelse kan politiet træffe beslutning om, at en person registreres som værende uden fast bopæl i CPR-registret, hvis personen udsættes for trusler mod sin person i forbindelse med æresrelaterede eller samlivsrelaterede konflikter. Begrebet trusler er ikke begrænset til trusler efter straffelovens § 266, men kan efter omstændighederne også omfatte andre trusler. Se nærmere om den særlige adressebeskyttelse i Rigspolitiets vejledning, der findes på POLNET under ”Kundeservice – Forebyggelse – Nationalt Forebyggelsescenter”.

2.4.2. Vidnefritagelse

Forurettede skal orienteres om sine pligter og rettigheder som vidne i sagen. Politiet skal i sager om samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser også vejlede forurettede om reglen i retsplejelovens § 171, hvoraf det fremgår, at man som udgangspunkt ikke har pligt til at afgive forklaring om sine nærmeste, jf. retsplejelovens § 753, jf. § 173, stk. 1, jf. § 171, stk. 1.

Vejledningen skal ske forud for afhøringen, da en forudgående vejledning har afgørende betydning for, om forurettedes forklaring kan benyttes under en eventuel retssag. Se pkt. 3.2.1. nedenfor om bl.a. vidnepålæg og adgangen til at afhøre rapport-optagende polititjenestemænd.

Ved politiets optagelse af en anmeldelse fra en forurettet, der er omfattet af vidnefritagelsesreglerne, skal der ikke vejledes, jf. U 1985.347H. Ved efterfølgende afhøringer skal der ske vejledning, jf. U 1993.512V, hvor landsretten udtalte, at det var en fejl fra politiets side, at forurettede, der var blevet skudt i halsen af sin ægtefælle, og som ca. 5 timer senere blev afhørt på intensivafdelingen på hospitalet, ikke forud for afhøringen blev gjort bekendt med vidnefritagelsesreglerne.

Udtrykket ”nærmeste” omfatter som udgangspunkt altid ægtefælle og samlever, jf. U 1979.1098Ø, hvor tiltaltes samlever i en sag om bl.a. grov vold blev pålagt at afgive vidneforklaring. En kæreste kan også være vidnefritaget, jf. U 1996.600Ø, hvor et voldtægtsoffer blev pålagt at afgive vidneforklaring om en af hende anmeldt voldtægt begået af hendes kæreste.

Politiet skal, ved vurderingen af om der skal ske vejledning af forurettede om reglen i retsplejelovens § 171, lægge afgørende vægt på, om forurettede forklarer, at forholdet er ophørt.

Er samlivet bragt til ophør, er der ikke længere tale om en parts nærmeste, jf. U 1975.254/1V, hvor vidnet havde levet sammen med den tiltalte i tre måneder, hvorefter samlivet var ophørt. I U 1980.424/1V var der tale om syv års samliv, hvoraf parterne havde været gift i tre år, men samlivet var ophørt ca. to måneder forud, og der var derfor ikke længere tale om en parts nærmeste.

I U 1996.704V fandt retten, at der var tale om en parts nærmeste, selv om der var mindre pauser i forholdet.

Det kan endvidere nævnes, at der ikke er tale om en parts nærmeste, alene fordi parterne har et barn sammen, jf. U 2001.1559V.

Det er forholdene på det tidspunkt, hvor vidnet skal afgive forklaring i retten og altså ikke forholdene på gerningstidspunktet, der er afgørende. Se f.eks. TfK 2000.309/1V, hvor tiltalte var tiltalt for at have overtrådt straffelovens § 244 ved at have begået ikke bagatelagtig vold mod sin samleverske. Under hovedforhandlingen blev det oplyst, at tiltalte og forurettede igen boede sammen, og forurettedes anmodning om at blive fritaget for at afgive forklaring blev taget til følge.

I U 2005.27/1V havde tiltaltes tidligere samlever pligt til at afgive forklaring i retten. Vidnet var dog ikke forpligtet til at afgive forklaring om eventuelle betroelser fra tiltalte under deres samliv eller om betroelser fra deres fælles barn.

2.5. Foranstaltninger over for truende eller voldelige personer

Under efterforskningen af samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser er det som i andre sager om personfarlig kriminalitet muligt at foretage anholdelse og varetægtsfængsling, når betingelserne er opfyldt.

I sager om samlivsrelateret personfarlig kriminalitet skal politiet og anklagemyndigheden i forbindelse med afgørelser om anholdelse og varetægtsfængsling være særlig opmærksomme på en eventuel fare for yderligere strafbare forhold mod samme forurettede og muligheden for at hindre nye strafbare forhold ved anholdelse og varetægtsfængsling, hvis de almindelige betingelser herfor er opfyldt. Anklagemyndigheden skal således ikke udvise tilbageholdenhed med hensyn til at begære varetægtsfængsling, hvis der skønnes at foreligge risiko for ny personfarlig kriminalitet over for forurettede.

I sager om samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser er der endvidere mulighed for at bortvise den sigtede fra hjemmet eller, hvis parterne ikke er samlevende, at give et tilhold eller opholdsforbud til sigtede. Dette skal overvejes allerede på et tidligt stadium af efterforskningen. Der henvises til Rigadvokatmeddelelsen, afsnittet om Tilhold, opholdsforbud og bortvisning.

2.6. Underretning af andre myndigheder

Politiet skal generelt være opmærksom på muligheden for at inddrage de sociale myndigheder i sagen, således at der ydes en aktiv og socialt orienteret bistand til parterne på så tidligt et tidspunkt som muligt.

Hvis forurettede har givet samtykke kan alle informationer videregives til de sociale myndigheder, jf. persondatalovens § 8, stk. 2, nr. 1, jf. stk. 1. Der gælder ingen formkrav til et samtykke, men der skal være tale om en viljestilkendegivelse, jf. persondatalovens § 3, nr. 8.

Er det ikke muligt at opnå samtykke, kan oplysninger af rent privat karakter, som eksempelvis oplysninger om interne familieforhold eller om væsentlige sociale problemer, videregives, hvis det sker med henblik på at

varetage private eller offentlige interesser, der klart overstiger hensynet til de interesser, der begrundes af hemmeligholdelsen, jf. persondatalovens § 8, stk. 2, nr. 2, jf. stk. 1. Videregivelse kan også ske, hvis det er nødvendigt for udførelsen af en myndigheds virksomhed eller påkrævet for en afgørelse, som myndigheden skal træffe, jf. persondatalovens § 8, stk. 2, nr. 3, jf. stk. 1.

Informationer kan normalt videregives, hvis det sker for at forebygge alvorligere forbrydelser, eller hvis hensynet til den pågældende selv taler for en videregivelse af oplysninger.

Politiet har endvidere i medfør af retsplejelovens § 115 mulighed for at videregive oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold til andre myndigheder, hvis videregivelsen må anses for nødvendig af hensyn til det kriminalitetsforebyggende arbejde. Bestemmelsen tager hovedsageligt sigte på SSP-samarbejdet, men finder også anvendelse, hvis videregivelsen har til hensigt at forebygge eksempelvis hustruvold.

Husstande med børn og unge under 18 år:

- Når politiet tilkaldes ved samlivsrelateret vold, vil det kunne forekomme, at der er mindreårige børn til stede.
- Opmærksomheden henledes i den forbindelse på, at personer i offentlig tjeneste i medfør af lov om social service § 153, stk. 1, har pligt til at underrette kommunen, når de i deres virksomhed bliver bekendt med forhold for børn og unge under 18 år, der må give formodning om, at barnet eller den unge har behov for særlig støtte.
- Underrettingspligten er ikke betinget af, at der er tale om omsorgssvigt, overgreb eller lignende situationer.
- Der henvises i øvrigt til Rigspolitiets rundskrivelse af 7. juni 2012 og Rigspolitiets rundskrivelse af 17. december 2012.

2.7. Sagsbehandlingstid

I sager om samlivsrelateret personfarlig kriminalitet vil forholdene ofte tilsige, at tiltalespørgsmålet afgøres hurtigt.

I sager om vold og voldtægt er der endvidere fastsat målsætninger for sagsbehandlingstiden. Der henvises til Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet Vold, voldtægt og våben – Målsætning for sagsbehandlingstider for vold, voldtægt og våben og indberetning herom til Rigsadvokaten.

Det samlede tidsforbrug fra sigtelse i et voldsforhold til sagens indbringelse for retten bør ikke overstige 30 dage.

For så vidt angår voldtægtssager er det målsætningen, at det samlede tidsforbrug fra sigtelse til sagens indbringelse for retten ikke overstiger henholdsvis 60 dage eller fire måneder alt efter, om der skal gennemføres mentalundersøgelse af sigtede.

3. Forberedelse

3.1. Tiltalerejsning

Spørgsmålet om tiltalerejsning afgøres efter de almindelige regler herom. Tiltalerspørgsmålet bør imidlertid afgøres hurtigt. Se pkt. 2.7. om sagsbehandlingstid.

Hvis efterforskningen i sagen giver grundlag for at rejse tiltale for personfarlig kriminalitet, bør sagen som udgangspunkt ikke opgives, alene fordi det formodes, at forurettede vil nægte at afgive forklaring i retten i henhold til bestemmelsen i retsplejelovens § 171, stk. 1. Om vidnefritagelse henvises i øvrigt til pkt. 2.4.2. ovenfor.

Det skal i disse tilfælde overvejes, om der over for retten skal fremsættes anmodning om, at det pålægges forurettede at afgive forklaring efter reglerne i retsplejelovens § 171, stk. 3.

Tiltalefrafald skal anvendes med varsomhed i sager om samlivsrelateret vold, idet udgangspunkt må være, at en straffesag søges gennemført med henblik på at pålægge gerningsmanden sædvanlig straf. Hvis der undtagelsesvis er grundlag for at overveje, om sagen kan afgøres med et tiltalefrafald, henvises til § 1, nr. 2, litra a, i bekendtgørelsen om politidirektørernes og statsadvokaternes adgang til at frafalde tiltale.

3.2. Hovedforhandling

3.2.1. Vidnepålæg mv.

Politiet skal i sager om samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser under efterforskningen vejlede forurettede om reglen i retsplejelovens § 171, hvorefter man som udgangspunkt ikke har pligt til at afgive forklaring om sine nærmeste, jf. retsplejelovens § 753, jf. § 173, stk. 1, jf. § 171, stk. 1. Se pkt. 2.4.2. vedrørende reglerne om vidnefritagelse.

Efter retsplejelovens § 171, stk. 3, kan retten pålægge et vidne at afgive forklaring, når forklaringen anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald, og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettigede hertil.

For så vidt angår praksis herom henvises til:

- U 1996.600Ø, der drejede sig om voldtægt. I sagen blev tiltaltes kæreste pålagt at afgive forklaring, idet retten fandt, at forklaringen ville være af afgørende betydning for sagens udfald, ligesom sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part og samfundet fandtes at berettigede hertil.
- TfK 2000.316/3V, hvor der var rejst tiltale for vold, bl.a. et kvælertag, mod tiltaltes ægtefælle. Anklageren anmodede om, at der blev givet ægtefællen pålæg om at afgive forklaring og henviste til, at der tre gange tidligere havde været kontakt med politiet i forbindelse med husspektakler. Landsretten

tiltrådte, at sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet ikke berettigede til at pålægge vidnet at afgive forklaring.

Anmodningen om vidnepålæg efter retsplejelovens § 171, stk. 3, vil formentlig kun blive imødekommet i sager om voldtægt eller grovere vold, eller hvis volden har medført betydelige skader. Det bør derfor overvejes, om sagen kan gennemføres til domfældelse på grundlag af de øvrige beviser i sagen, herunder f.eks. ved dokumentation af lægeerklæringer og fotografier og ved vidneafhøring af de polititjenestemænd, der har behandlet sagen, med hensyn til deres iagttagelser.

Hvis retten har pålagt vidnet at afgive forklaring, men vidnet nægter at afgive forklaring, kan politirapporten med rettens tilladelse dokumenteres. Det antages, at en sådan dokumentation kan finde sted, uden at vidnet ved forklaringen til politirapport er blevet vejledt om vidnefritagelsesreglerne.

Hvis retten ikke pålægger vidnet at afgive forklaring, kan politirapporten med rettens tilladelse dokumenteres. Dette gælder dog ikke, hvis vidnet ikke er blevet gjort bekendt med vidnefritagelsesreglerne.

Hvis den vidnefritagne selv har foretaget anmeldelsen, kan politirapporten med rettens tilladelse dokumenteres, uanset at der ikke er sket vejledning om vidnefritagelsesreglerne.

Hvis der i den konkrete sag er behov for det, kan dokumentation af politirapporten ved oplæsning i alle tilfælde suppleres med en anmodning om, at den rapportoptagende polititjenestemand afgiver forklaring om de nærmere omstændigheder omkring afhøringen, herunder f.eks. om vidnets tilstand under afhøringen og om afhøringens forløb. Vidnet bør så vidt muligt være til stede, hvis polititjenestemanden afhøres, så vidnet har mulighed for at komme med kommentarer til afhøringen.

For så vidt angår praksis herom henvises til følgende afgørelser:

- U 1979.1098Ø, hvor en samlever, der var anmelder i en sag om bl.a. vold, blev pålagt at afgive vidneforklaring. Der blev ligeledes givet tilladelse til at afhøre den rapportoptagende polititjenestemand.
- U 1984.319V, der drejede sig om vold af særlig farlig karakter. Her fandt retten ikke, at der var grundlag for at pålægge forurettede at afgive forklaring i medfør af retsplejelovens § 171, stk. 3, da sagens betydning for samfundet ikke fandtes at berettigede hertil. Efter beskaffenheden af lovovertrædelserne blev der i stedet givet tilladelse til at føre de to rapportoptagende politiassistenter som vidner. Det bemærkes, at forurettede ikke var gjort bekendt med vidnefritagelsesgrundene, da hun blev afhørt af politiet, men at det fandtes at være uden betydning, da hun ved flere henvendelser til politiet havde fastholdt sin anmeldelse.
- U 1985.347H, der bl.a. drejede sig om røveri, hvor der henset til sagens omstændigheder og det, at vidnet selv havde indgivet anmeldelse, blev givet tilladelse til dokumentation af vidnets forklaringer til politirapport samt til vidneafhøring af den rapportoptagende polititjenestemand. Det fandtes uden betydning, at vidnet ikke var blevet vejledt om vidnefritagelsesreglerne.
- U 1986.500H, hvor forurettede ikke ønskede at vidne. Anklagemyndigheden fremsatte begæring om at føre den rapportoptagende betjent som vidne, men da forurettede var afhørt uden at være gjort bekendt med sin ret til at nægte at afgive forklaring, fik anklagemyndigheden ikke tilladelse hertil.
- U 1996.355/2Ø, hvor en hustru i en straffesag mod hendes ægtefælle (for overtrædelse af straffelovens § 229, stk. 3, ved at have ladet sig underholde af hustruen, der drev utugt ved erhverv), inden afhøring til politirapport var blevet vejledt om vidnefritagelsesreglerne. Hun blev ikke pålagt at afgive vidneforklaring, men vidneafhøring af den rapportoptagende polititjenestemand blev tilladt.

- U 2001.1334H, hvor der skete afhøring af rapportoptagende polititjenestemænd.
- TfK 2000.316/3V, hvor landsretten ikke tillod vidneførsel af rapportoptagende polititjenestemand, da forurettede ikke var blevet vejledt om vidnefritagelsesreglerne.

Hvis der er sket dokumentation af vidnets forklaring til politirapport, eller den rapportoptagende polititjenestemand er afhørt om vidnets forklaring, og forklaringen er det eneste eller afgørende bevis i sagen, vil en domfældelse efter Menneskerettighedsdomstolens praksis som udgangspunkt udgøre en krænkelse af EMRK art. 6, stk. 3, litra d, hvis forsvaret ikke har haft adgang til at modafhøre vidnet. Der henvises i den forbindelse bl.a. til EMD's dom af 24/11 1986 (Unterpertinger mod Østrig).

Der kan til illustration af retspraksis i denne henseende henvises til TfK 2008.341/3Ø, hvor der var rejst tiltale for vold efter straffelovens § 244, jf. § 247, stk. 1, og for vidnetrusler efter straffelovens § 123. Forurettede forklarede i landsretten, at tiltalte ikke havde slået hende, men ønskede ikke at afgive yderligere forklaring, hvorefter den rapportoptagende polititjenestemand blev afhørt. På grundlag af politiassistentens forklaring om forurettedes forklaring til ham, politiassistentens observationer ved ankomsten på adressen, forurettedes forklaring til lægen og lægeattestens oplysninger om, at de påviste læsioner kunne være opstået som angivet af forurettede, blev tiltalte dømt for voldsforholdet. For så vidt angik tiltalen for overtrædelse af straffelovens § 123 bemærkede landsretten, at politiassistentens forklaring, der vedrørende dette forhold trådte i stedet for dokumentation af forurettedes forklaring til politiet, var det eneste bevis. Da forsvareren ikke havde haft lejlighed til at afhøre forurettede om dette forhold, ville en domfældelse være i strid med EMRK art. 6, stk. 3, litra d, hvorfor tiltalte blev frifundet for forholdet.

Højesteret har i U 2005.1004H anført, at der efter EMD's praksis ikke må ske domfældelse på grundlag af en forklaring, som dokumenteres under hovedforhandlingen, hvis den dokumenterede forklaring er det eneste eller reelt afgørende bevis i sagen, og tiltalte eller forsvareren ikke på noget tidspunkt af sagen, herunder i forbindelse med selve dokumentationen, har haft adgang til at kontraafhøre det vidne, hvis forklaring dokumenteres.

Princippet om, at en udenretlig vidneafhøring ikke kan anvendes som eneste eller afgørende bevis i en straffesag, hvis forsvaret ikke har haft adgang til at modafhøre vidnet, er blevet modificeret ved EMD's Storkammerdom af 15/12 2011 (Al-Khawaja mod Storbritannien). Det er dog Rigsadvokatens opfattelse, at denne modifikation næppe vil få væsentlig betydning i praksis.

I denne afgørelse fastslog EMD, at reglen ikke er absolut, men at der i tilfælde, hvor sådanne vidneforklaringer anvendes som eneste eller afgørende bevis, skal foretages en vurdering af, om rettergangen som helhed har været fair, herunder om der er andre faktorer, der tillader en betryggende vurdering af vidnebevisets troværdighed.

I den konkrete sag fandt EMD, at der ikke forelå krænkelse i forhold til Al-Khawaja, der var blevet dømt for som læge at have misbrugt to af sine kvindelige patienter seksuelt. Da den ene af kvinderne var afgået ved døden, før straffesagen begyndte, blev hendes vidneforklaring til politiet oplæst i retten og udgjorde et afgørende bevis i sagen. EMD lagde imidlertid vægt på, at troværdigheden af kvindens forklaring både var bestyrket ved, at den lignede den anden kvindelige patients forklaring, og at den i vidt omfang stemte overens med, hvad den afdøde kvinde ifølge vidneudsagn fra to af hendes veninder havde fortalt dem om hændelsen kort tid efter, at den fandt sted.

4. Jura

5. Straf og andre retsfølger

For så vidt angår straffniveauet i sager om samlivsrelateret vold mv. henvises til Rigsadvokatens Redegørelse afgivet oktober 2008 om straffene i sager om samlivsrelateret vold, drab og drabsforsøg.

Herudover henledes opmærksomheden på, at det efter almindelige strafudmålingsprincipper må anses for en skærpende omstændighed, når et barn har været vidne til vold begået mod en til barnet nærtstående person. Anklagemyndigheden skal i disse sager udtrykkeligt påberåbe sig dette som en skærpende omstændighed ved straffens udmåling. Der henvises til Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Vold mod børn (§§ 244-246).

Opmærksomheden henledes endvidere på, at det efter straffelovens § 81, nr. 11, skal indgå som en skærpende omstændighed, hvis gerningsmanden har udnyttet forurettedes værgeløse stilling. Bestemmelsen tager navnlig sigte på kriminalitet, som begås over for udsatte persongrupper, f.eks. børn, handicappede og ældre personer. Bestemmelsen kan imidlertid efter omstændighederne også påberåbes i andre tilfælde, herunder i tilfælde, hvor en person igennem længere tid har været udsat for samlivsrelateret vold. For så vidt angår vold mod børn, henvises til Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Vold mod børn (§§ 244-246).

6. Efter dom

6.1. Domme til Vidensbasen

Det skal overvejes, om dommen er egnet til at indgå i anklagemyndighedens Vidensbase.

En dom kan være egnet til Vidensbasen, hvis den belyser standard straffniveauet eller praksis for rettighedsfrakendelse mv. inden for et sagsområde, eller hvis dommen belyser problemstillinger af generel/principiel betydning for retstilstanden. Samtidig kan en dom være egnet, hvis den vedrører et område, som ikke allerede er dækket på Vidensbasen.

Kun endelige domme må indsendes til Vidensbasen.

Skemaer til indsendelse af domme til Vidensbasen findes under Viden på AnklagerNet.

7. Love og forarbejder

Straffeloven - seneste hovedlov

- Lovbekendtgørelse nr. 1028 af 22. august 2013 - Straffeloven
- Retsplejeloven – seneste hovedlov
- Lovbekendtgørelse nr. 1139 af 24. september 2013 - Retsplejeloven

Relevante cirkulærer og vejledninger

- Justitsministeriets cirkulæreskrivelse nr. 9250 af 18. februar 2003 om en landsdækkende ordning vedrørende tilbud om overfaldsalarmer til voldramte kvinder mv.
- Rigspolitiets rundskrivelse af 17. december 2012
- Rigspolitiets rundskrivelse af 7. juni 2012
- Rigspolitiets vejledning af 10. juni 2016 vedrørende behandling af sager om særlig adressebeskyttelse – til personer, som udsættes for trusler mod deres person i forbindelse med æresrelaterede eller samlivsrelaterede konflikter. Findes på POLNET under ”Kundeservice – Forebyggelse – Nationalt Forebyggelsescenter”.

Relevant praksis

Rigsadvokatens Redegørelse afgivet oktober 2008 om straffene i sager om samlivsrelateret vold, drab og drabsforsøg

- U 1975.254/1V
- U 1979.1098Ø
- U 1980.424/1V
- U 1984.319V
- U 1985.347H
- U 1986.500H
- U 1993.512V
- U 1996.355/2Ø
- U 1996.600Ø
- U 1996.704V
- TfK 2000.309/1V
- TfK 2000.316/3V
- U 2001.1334H
- U 2001.1559V
- U 2005.27/1V
- U 2005.1004H
- TfK 2008.341/3Ø
- EMD's dom af 24/11 1986 (Unterpertinger mod Østrig)
- EMD's Storkammerdom af 15/12 2011 (Al-Khawaja mod Storbritannien)

Øvrigt

- Råd og vejledning til personer, der har været udsat for bl.a. vold, voldtægt og stalking kan findes på www.anklagemyndigheden.dk ("Vidner, ofre & sigtede")
- Politiets folder til ofre for forbrydelser kan findes på www.politi.dk/ofre eller www.anklagemyndigheden.dk ("Vidner, ofre & sigtede")